

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра історії слов'ян

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціально-економічні проблеми сучасного світу і виклики глобалізації для
Центрально-Східної Європи

Освітня програма 032 “Історія і археологія” (другий (магістерський)
рівень)

Спеціальність 032 “Історія і археологія”

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри історії слов'ян
Протокол № 1 від “30” серпня 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Соціально-економічні проблеми сучасного світу і виклики глобалізації для Центрально-Східної Європи
Викладач (-і)	Вітенко Микола Дмитрович, к. і. н., доц.
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-46
Е-mail викладача	mykola2010v@gmail.com
Формат дисципліни	2.2.2 Цикл професійної підготовки. Вибіркові дисципліни. Теоретична підготовка. Дисципліни вільного вибору студента.
Обсяг дисципліни	3 кредити, 12 годин лекцій, 18 годин семінарських занять
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю), або ж щосередини після занять з 13.30 до 17.00 в 604 аудиторії.
2. Анотація до курсу	
Соціально-економічний розвиток є невід’ємною частиною загальної історії. На превеликий жаль, у перші роки незалежності України необґрунтовано відбулося зміщення уваги істориків виключно на проблеми політичні, а це в свою чергу відкинуло українську історичну науку на позиції неопозитивізму, суттєво погіршило її професійний рівень. Поступово цікавість науковців до проблем соціально-економічної історії відновлюється. Соціально-економічна історія України має багато спільних рис з такими ж історіями країн Центрально-Східної Європи. Процеси соціальних змін, економічних перетворень у всіх цих державах проходять за однією схемою, маючи лише окремі незначні регіональні відмінності. Спільними чи дуже схожими є такі виклики як загроза авторитаризму, боротьба з корупцією, “кумівською економікою”, здійснення ринкових реформ для подолання пережитків командно-адміністративної системи управління економікою колишніх країн соціалістичного табору. Саме тому особливо актуальним сьогодні є поглиблене вивчення соціально-економічних перетворень, що їх пережили народи Центрально-Східної Європи наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Вивчення економічних і соціальних реформ, що відбувалися в цей час сприятиме кращому розумінню студентами потреб і напрямків перетворень, що їх потребує українська економіка і суспільство.	
3. Мета та цілі курсу	
Мета дисципліни “Соціально-економічні проблеми сучасного світу і виклики глобалізації для Центрально-Східної Європи” полягає в тому, щоб,	

спираючись на методологічні принципи історичної науки, використовуючи найновіші здобутки історіографії, сформувати у студентів-істориків знання про головні етапи та події в соціально-економічній історії слов'янських народів; вивчення процесів соціально-економічного розвитку центральноєвропейських країн наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., аналізі реформ, що проводилися у Білорусі, Болгарії, Боснія і Герцоговина, Македонії, Російській Федерації, Румунії, Сербії, Словаччині, Словенії, Хорватії, Угорщини, Чехії, Чорногорії тощо.

4. Результати навчання (компетентності)

Компетенції соціально-особистісні: –здатність та сприйняття концепцій економічного і соціального розвитку; –здатність до виокремлення та синтезу статистичних даних; –здатність до аналізу економічних та соціальних перетворень. **Загально-наукові компетентності:** –базові уявлення про функції економіки, законодавчого регулювання соціальних процесів; –базові основи економічних доктрин доктрин. Інструментальні компетентності: – навички визначення кризових соціально-економічних факторів; – дослідницькі навички; –знання джерел з соціально-економічної історії слов'янських народів, економічних та культурних особливостей історичного розвитку; відповідної історичної термінології; –розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх знати: Факти, явища, процеси, поняття і терміни, що характеризують цілісність історичного процесу минулого слов'ян; Особливості історичного, соціологічного, економічного, політологічного та культурологічного аналізу подій, явищ і процесів європейської і світової історії; Взаємозв'язок і особливості історії слов'янських держав та України; Періодизацію історії регіону; Сучасні версії і трактування найважливіших проблем історії слов'ян; Особливості історичного шляху слов'янських держав, їх роль у світовому товаристві. **Вміти:** Проводити комплексний пошук історичної інформації у джерелах різного типу; Критично аналізувати джерела історичної інформації; Систематизувати різносторонню історичну інформацію на основі власних уявлень про спільні закономірності історичного процесу; Аналізувати історичну інформацію, надану у різних знакових системах (текст, карта, таблиця, схема); Формувати власний алгоритм виконання історично-пізнавальних завдань; Брати участь у дискусіях з історичної проблематики, формулювати власну позицію з обговорюваних проблем; Порівнювати висвітлення подій, явищ і процесів в історичних джерелах та у літературних пам'ятках. Використовувати у професійній і соціальній діяльності. **Професійні компетентності:** –вміння аналізувати історичні процеси, події, факти; –здатність брати участь у дискусіях на суспільно-політичні теми, користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, історичними джерелами та довідниковими матеріалами з всесвітньої історії; –здатність виявляти актуальні проблеми історії слов'ян у новітній час; – здатність виокремлювати спільне і відмінне в процесах етногенезу та державотворення в зовнішньополітичних стратегіях держав Центрально-Східної Європи у новітній час; –здатність аналізувати й обґрунтовувати

складові ідеології державотворення.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати

- основні епохи в історії людства та їх хронологію;
- роль і місце суспільства і економіки в світовій історії;
- особливості функціонування економічних процесів в цілому і в слов'янських країнах зокрема;
- хронологію основних етапів економічних перетворень у країнах Центрально-Східної Європи наприкінці XX – на початку XIX ст.;
- основні причини і наслідки економічних реформ і соціальних перетворень у країнах Центральної та Східної Європи у XX – початку XXI ст.;
- діяльність виданих реформаторів, особливості їхніх економічних програм перетворень;
- відповідну історичну термінологію з соціально-економічної історії.

вміти

- аналізувати історичні процеси, події, факти;
- брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми;
- формувати сучасну історико-політичну культуру, свою громадську позицію щодо соціально-економічних перетворень, подій в економіці різних країн світу і зокрема в Україні;
- користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, історичними джерелами та довідниковими матеріалами з історії країн Центральної та Східної Європи, всесвітньої історії.
- використовувати здобуті знання під час науково-дослідної роботи, написання самостійних наукових досліджень – курсових, бакалаврських, дипломних, магістерських робіт тощо.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
–	032“Історія і археологія”	–	вибірковий

Тематика курсу¹

Тема, план	Форма	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін
------------	-------	------------	----------------	-------------	--------

¹ При підготовці до семінарських занять та виконанні завдань по самостійній роботі просимо також використовувати навчально-методичний посібник із курсу де більш детально розглядається проблематика занять, наведено поради для покращення підготовки, вміщено розширену версію актуальної наукової літератури. Посібник завантажено у систему дистанційного навчання <http://www.d-learn.pu.if.ua/>.

	заняття				виконання
Тема 1. Соціально-економічні перетворення в Польщі у в останній третині XX – першій третині XXI ст.	Лекція, 2 год.	Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Л. Зашкільняка. Львів, 2001.	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	1 тиждень
Тема 2. Соціально-економічні перетворення у Чехії у в останній третині XX – першій третині XXI ст.	Лекція, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	2 тиждень
Тема 3. Соціально-економічні перетворення у Словаччині останній третині XX – першій третині XXI ст.	Семінарське заняття, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	3 тиждень
Тема 4. Соціально-економічні перетворення в Хорватії у останній третині XX – першій третині XXI ст.	Лекція, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	4 тиждень
Тема 5. Соціально-економічні процеси в Болгарії в останній третині XX – першій третині XXI ст.	Самостійна робота 8 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	5 тиждень
Тема 6. Соціально-економічні процеси в Македонії у останній третині XX – першій третині XXI ст.	Лекція, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	6 тиждень
Тема 7. Соціально-	Семінарське заняття, 2	—	Робота з історичними	5/5	7 тиждень

економічні процеси в Білорусі в останній третині XX – першій третині XXI ст.	год. Самостійна робота 4 год.		термінами, історичними постатями, історичними джерелами.		
Тема 8. Соціально-економічні процеси в країнах Прибалтики у останній третині XX – першій третині XXI ст.	Семінарське заняття, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	8 тиждень
Тема 9. Соціально-економічні процеси в Болгарії в останній третині XX – першій третині XXI ст.	Лекція, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	9 тиждень
Тема 10. Соціально-економічні процеси в Словенії в останній третині XX – першій третині XXI ст.	Лекція, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	10 тиждень
Тема 11. Соціально-економічні процеси в Румунії в останній третині XX – першій третині XXI ст.	Семінарське заняття, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	11 тиждень
Тема 12. Соціально-економічні процеси в Угорщині в останній третині XX – першій третині XXI ст.	Семінарське заняття, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	12 тиждень
Тема 13. Соціально-економічні перетворення в Югославії у міжвоєнний період	Семінарське заняття, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	13 тиждень
Тема 14. Боснія та Герцоговина	Семінарське заняття, 2	—	Робота з історичними	5/5	14 тиждень

у світлі викликів сучасного світу	год. Самостійна робота 4 год.		термінами, історичними постатями, історичними джерелами.		
Тема 15. Росія і її зовнішня політика як основний виклик для країн Центрально-Східної Європи	Семінарське заняття, 2 год. Самостійна робота 4 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	15 тижень
Тема 16. Взаємини України із країнами Центрально-Східної Європи в останній третині XX – першій третині XXI ст.	Семінарське заняття, 2 год.	—	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	16 тижень

6. Система оцінювання курсу

Шкала перерахування оцінок

Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
90-100	відмінно	5	A	зараховано
81-89	добре	4	B	
71-80			C	
61-70	задовільно	3	D	
51-60			E	
25-50 (50-100)	Допускається до здачі іспиту (виставляється залік)			
0-25 (0-50) (за роботу в семестрі)	незадовільно (оцінка автоматично виставляється у відомість)	2	FX	Не зараховано
Сума балів по талону № 1, 2 0-50	незадовільно	2	FX	
Сума балів по талону № 3 0-50	незадовільно	2	F	

Загальна система	Розрахунок	максимальної	підсумкової	оцінки	3
------------------	------------	--------------	-------------	--------	---

оцінювання курсу	навчальної дисципліни здійснюється згідно кредитно-модульної системи. Максимальна кількість балів, яку можуть одержати студенти під час виконання різних видів робіт становить до заліку:				
	Поточний контроль	Контрольна роботи	Колоквіум	Самостійна робота	Всього
	35 балів	30 балів	20 балів	15 балів	100 балів
Семінарські заняття (поточний контроль)	Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від “1” до “5”. Позначення “0” виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через непідготовленість, або через відсутність на занятті без поважної причини, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Підсумкова кількість балів за роботу студента на семінарських заняттях визначається як середнє арифметичне помножене на коефіцієнт. Середнє арифметичне визначається як сума набраних студентом балів поділена на кількість занять, в яких він брав участь і був оцінений. При цьому відсутність студента на занятті без поважної причини враховується при вирахуванні середнього арифметичного. Кожен студент зобов’язаний взяти активну участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру. Пропущене з поважних причин заняття студент може “відпрацювати” у формі, визначеній викладачем та кафедрою. При цьому виставлення оцінки не передбачається, але це відпрацьоване заняття не впливатиме на середній арифметичний бал студента. Як правило “відпрацювання” проходить у вигляді написання і захисту реферату на визначену викладачем тему (вимоги до додаткової реферативної роботи встановлюються викладачем та кафедрою окремо).				
Вимоги до контрольної роботи	Написання контрольної роботи є обов’язковим для виставлення підсумкової оцінки при заліку. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом на семестр з даної дисципліни. Такий студент має змогу скласти залік за талоном № 2, але для цього він повинен виконати передбачене кафедрою завдання. Контрольна робота передбачає формулювання 5 завдань:				

	2 теоретичних, 1 практичного (на знання історичних джерел), 1 знання термінів та 1 на знання хронології. Критерії оцінювання завдань на контрольній роботі (наведено максимальну кількість балів, яку можна здобути за відповідь на кожне завдання):	
	Завдання	Кількість балів
	1 теоретичне	10 балів
	2 теоретичне	10 балів
	3 практичне	5 балів
	4 знання термінів	3 бали
	5 знання хронології	2 бали
Колоквіум	Оцінювання рівня засвоєння цілого блоку питань, що виноситься на самостійне вивчення студентів відбувається у вигляді усного колоквіуму. Перелік питань додається. Критерії оцінювання колоквіуму (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів)	
	Критерії	Бали
	глибока, розгорнута відповідь зі знанням джерел та історіографії	16-20 балів
	правильна стисла відповідь	12-15 балів
	поверхова відповідь	8-11 балів
	поверхова відповідь з наявністю окремих помилок	4-7 балів
	розкриття окремого аспекту питання	1-3 бали
	неправильна відповідь або її відсутність	0 балів
Самостійна робота	Самостійна робота студента є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Метою самостійної роботи є вироблення студентами навичок і вміння працювати з літературою, віднаходити головні, стержневі аспекти проблем, що потребують твердого засвоєння, здатності визначити свою позицію щодо дискусійних ідей чи концепцій і аргументовано її обґрунтувати. Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем, написання рефератів, підготовка реферативних матеріалів з наукових публікацій по важливих проблемах даної навчальної дисципліни.	

	Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у вигляді та написання реферату. <u>Критерії оцінювання реферату (оцінюється в діапазоні від 0 до 15 (10) балів)</u>	
	Критерії	6 семестр
	● глибоке розкриття проблеми, з відображенням авторської позиції	- 12-15 балів
	● обґрунтоване розкриття проблеми	- 9-11 балів
	● тема розкрита неповно	- 6-8 балів
	● реферат суто компілятивного рівня	- 3-5 балів
	● розкритий лише окремий аспект	- 1-2 бали
	● реферат не зарахований	- 0 балів
7. Політика курсу		
<i>Відвідування занять і виконання навчального навантаження студентами.</i> Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим. Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми. Обов'язковим є написання запланованих письмових (контрольних, самостійних, індивідуальних) робіт. Студенти мають інформувати керівництво факультету та викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усі строків визначених для виконання усі видів письмових робіт, передбачених курсом. <i>Академічна доброчесність:</i> Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикивання джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. <i>Література.</i> Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі		

третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

8. Рекомендована література

1. Булдаков В.П. Социальная история России: Лечение новыми иллюзиями?// Український гуманітарний огляд. К., 2000. Вип.4.
2. Вахудова А. М. Нерозділена Європа: демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму. К., 2009. 380 с.
3. Галубовіч В.І. / Голубович В.И. Экономическая история Беларуси. Минск: Экаперспектива, 1996. 432 с.
4. Гловели Г.Д. Экономическая история. М.: Юрайт, 2014. 720 с.
5. Горобець В.М. “Нова соціальна історія”: можливі українські перспективи у світлі європейських досягнень і проблем // Історія та історіографія в Європі. — 2003. — №1-2.
6. Гунчак Т. Російський імперіалізм від Івана Великого до Революції. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 395 с.
7. Джеймс М. Б'юкенен, Річард А. Масгрейв. Суспільні фінанси і суспільний вибір. Два протилежних бачення держави : пер. с англ. / Джеймс М. Б'юкенен, Річард А. Масгрейв; Пер. Андрій Іщенко. К. : ВД "КМ Академія", 2004. 175 с.
8. Домінік Мартен, Жан Люк Мецжер, Філіп П'єр. Метаморфози світу: соціологія глобалізації. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 302 с.
9. Європейська інтеграція / Укладачі Маркус Яхтенфукс, Беата Кольєр-Кох. К. : ВД "КМ Академія", 2007. 394 с.
- 10.Збігнєв Бжезінський. Вибір: світове панування чи світове лідерство. К. : ВД "КМ Академія", 2006. 203 с.
- 11.Зигмунт Бауман. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. К. : ВД "КМ Академія", 2008. 112 с.
- 12.Каппелер А. Россия – многонациональная империя: Возникновение, история, распад. М., 1996.
- 13.Мартен, Домінік. Метаморфози світу: Соціологія глобалізації : пер. с фр. / Домінік Мартен, Жан-Люк Мецжер, Філіп П'єр; Пер. Євген Марічев. К. : ВД "КМ Академія", 2005. 302 с.
- 14.Менкур Олсон. Влада і процвітання. Подолання комуністичних і капіталістичних диктатур. К. : ВД "КМ Академія", 2007. 174 с.
- 15.Миронов Б.Н. Социальная история России. Т.1. СПб., 2003.
- 16.Олег Гаврилишин. Капіталізм для всіх чи капіталізм для обраних? Розбіжні шляхи посткомуністичних перетворень. К. : ВД "КМ Академія", 2007. 384 с.
- 17.П'єр Розанвалон Утопічний капіталізм. К. : ВД "КМ Академія", 2006. 248 с.
- 18.Поляк Г.Б. (ред.) Экономическая история. М.: Юнити-Дана, 2016. 505 с.
- 19.Раймонд Д. Ружья, микробы и сталь. Судьбы человеческих обществ. М., 2000. 225 с.
- 20.Репина Л.П. Смена познавательных ориентаций и метаморфозы

- социальной истории // Социальная история. Ежегодник. 1997. М., 1998.
- 21.Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М.: Социально-экономическое издательство, 1935. Т. 1. 386 с.
- 22.Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М.: Социально-экономическое издательство, 1935. Т. 2. 471 с.
- 23.Сміт А. Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй. К.: Наш формат, 2018. 722 с.
- 24.Социальная история. Ежегодник. Вып.1-6. М.,1998-2005.
- 25.Стивен Бродберри, Кевин О'Рурка (ред.) Кембриджская экономическая история Европы Нового и Новейшего времени. В 2-х томах. М.: Издательство Института Гайдара, 2012, 2013. 464+624 с.
- 26.Стігліц, Джозеф Е. Глобалізація та її тягар : пер. с англ. / Джозеф Е. Стігліц; Пер. Андрій Іщенко; Передм. Ю. М. Бажал. К. : ВД "КМ Академія", 2003. 252 с.
- 27.Тойнби А. Цивилизация перед судом истории. М.: Абрис-пресс, 2003. 592 с.
- 28.Українське суспільство на шляху перетворень: західна інтерпретація : пер. с англ. / За ред.Всеволод В. Ісаїв; Пер. Андрій Іщенко. К. : ВД "КМ Академія", 2004. 362 с.
- 29.Ханин Г.И. Экономика и общество России: ретроспектива и перспектива: Избранные труды. В 2-х т. Новосибирск: СибАГС, 2015. 384 + 372 с.
- 30.Ханин Г.И. Экономическая история России в новейшее время. В 3-х т. Новосибирск: Новосибирский гос. технический университет, 2008-2014. 514 + 401 + 712 с.
- 31.Чубарьян А.О. Современные тенденции в социальной истории // Социальная история. Ежегодник. 1997. М., 1998.
- 32.Шивельбуш В. Смаки раю. Соціальна історія прянощів, збудників та дурманів. – К.: Критика, 2007. – 256 с.

Викладачі _____ Вітенко М. Д.